

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ረታ ቶሎሣ

አዳነ ንጉሴ

ሙስጠፋ አሕመድ

አመልካች፡- አቶ አብዱራሣክ ኢብራሒም ቀረቡ

ተጠሪ፡- የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ፍትህ ሚኒስቴር ዐ/ህግ ድንበሩ አንዳርጌ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍርድ

1. ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፍትህ ሚኒስቴር ሚኒስትር የሚኒስትሮች ምክር ቤት ያወጣውን የዐቃቤ ሕግ መተዳደሪያ ደንብ ቁጥር 44/1991 ድንጋጌዎች በሚጥስ ሁኔታ ዐቃቤ ሕግነት ተመድቤ ማገልገል የነበረኩትን አመልካች ከሥራ እንድስናበት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ የሚኒስትሩ ውሳኔም በቁጥር 02/አሠአ.128/10/1 ግንቦት 8 ቀን 2005 ዓ.ም በተፃፈ ደብዳቤ ተገልጿል፡፡ የፍትህ ሚኒስቴር የአቃቤ ሕግ መተዳደሪያ ደንብ ቁጥር 44/1991 ከሚደነግገው ውጭ ካለአግባብ ስልጣኑን በመጠቀም ከሁለት ወር በላይ ከሥራና ከደመወዝ አግዶ አቆይቶኛል፡፡ ከሁሉም በላይ አመልካች ቀርቦብኝ የነበረውን የዲ.ሲ.ፕሊን ክስ በበቂ ሁኔታ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ያላስረዳ በመሆኑ የመከላከያ ማስረጃ ማቅረብ ሳይችል ለሌሎች መሆኑን በመግለጽ የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤው ውሳኔ ሰጥቶ ውሳኔው በቁጥር 24/ሠ-16/91/4 ሕዳር 21 ቀን 2005 ዓ.ም በተፃፈ ደብዳቤ ገልጿል፡፡ ይህንን የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ሚኒስትሩ ሲሸር ለቀረበብኝ ይግባኝ መልስ እንድሰጥ እድል እልተሰጠኝም፡፡ እንደዚሁም የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ ከተሻረም ጉዳዩ ወደ ጉባኤው ተመልሶ የመከላከያ ማስረጃውን የማቅረብ መብቱ ሊጠበቅ ሲገባው የእኔን የመከራከርና የመከላከል መብት ሳይጠበቅ የተሰጠው ውሳኔ ደንብ ቁጥር 44/1991 እና የውሳኔ አሰጣጥ ስርዓትን የሚጥስ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ ይኸ የሰበር ችሎት በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 80 ንዑስ አንቀጽ 3/ሀ/ እና በአዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 10 በተሰጠው ስልጣን መሠረት በሰበር አይቶ እንዲያርምልኝ በማለት ነሐሴ 6 ቀን 2005 ዓ.ም የተፃፈ የሰበር አቤቱታ በማቅረብ ነው፡፡
2. አመልካች ከሰበር አቤቱታው ጋር በማያያዝ የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ አመልካች የዲ.ሲ.ፕሊን ጥፋት የፈፀመ ስለመሆኑ በማስረጃ ስላልተረጋገጠ ከቀረበበት የዲ.ሲ.ፕሊን ክስ የመከላከል ማስረጃ ማቅረብ ሳይችል ለሌሎች መሆኑን በመግለጽ በቁጥር 24/ሠ-16/91/4 ሕዳር 21 ቀን 2005 ዓ.ም የፃፈውን

ደብዳቤና በፍትህ ሚኒስቴር ሚኒስትር ዴኤታ ፊርማ አመልካች ከሥራ የተሰናበተ መሆኑን በመግለጽ በቁጥር 02/አሠደ-128/10/1 ግንቦት 8 ቀን 2005 ዓ.ም የተፃፈ ደብዳቤ በማያያዝ አቅርቧል።

3. አመልካች ላቀረበው የሰበር አቤቱታ ተጠሪ መልስ በጽሑፍ እንዲያቀርብ በተሰጠው ትእዛዝ መሠረት ተጠሪ መስከረም 30 ቀን 2006 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርቧል። ተጠሪ የፍትሕ ሚኒስቴር ሚኒስትር የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ የሻረው በአቃቤ ሕግ መተዳደሪያ ደንብ ቁጥር 44/1991 አንቀጽ 78 እና አንቀጽ 79 በተሰጠው ስልጣን መሠረት ጉዳዩን በይግባኝ ለማየት ባስተላለፈው ውሳኔ መሠረት ነው። ውሳኔው በደንቡ መሠረት የተሰጠ በመሆኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ተከራክሯል። አመልካች ጥቅምት 15 ቀን 2005 ዓ.ም የተፃፈ የመልስ መልስ አቅርቧል።

4. የጉዳዩ አመጣጥና ግራ ቀኝ ያቀረቡት ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ፍትህ ሚኒስቴር ሚኒስትር የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ የሰጠውን ውሳኔ የሻረው አስገዳጅነት ያላቸውን የሕግ ሥርዓቶች በመከተልና የደንብ ቁጥር 44/9/ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል።

5. ከላይ የተያዘውን ጭብጥ ለመወሰን በመጀመሪያ የአቃቤ ሕግ መተዳደሪያ ደንብ በመጣስ የዲስፕሊን ክስ የቀረበበት ዐቃቤ ሕግ በደንቡ የተጠበቁለት መሠረታዊ መብቶችን መመርመር አስፈላጊ ነው የዲስፕሊን ክስ የቀረቡለት አቃቤ ሕግ ላይ ያቀረበበትን የዲስፕሊን ክስ ለማጣራትና አቃቤ ሕጉ በሕገ መግቢት ማስረጃዎችን ለማሰጠት አስፈላጊውን የአፈፃፀም ሥነ ሥርዓት መጠቀም እንዳለበት በደንቡ አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረታዊ መርህ ሆኖ ተደንግጓል። ጉባኤው ይህንን የማጣራት ግዴታውን በመወጣት ከተገቢ የውሳኔ ሃሳብ ላይ ለመድረስ በዲስፕሊን የተከሰሰው አቃቤ ሕግና መሥሪያ ቤቱ እያንዳንዳቸው ጉዳያቸውን እንዲያስረዱ ማድረግ እንዳለበት በደንቡ አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 ተደንግጓል። ይህ ድንጋጌ አቃቤ ሕጉ በመስሪያ ቤቱ የቀረበለትን ክስና ማስረጃ የማስተባበልና መከላከያ የሚሆኑት ነጥቦች የማቅረብና የመከላከያ ማስረጃ የመስማት መብት ያለው መሆኑ የሚደነግግ ነው።

6. ከላይ ከተገለፀው በተጨማሪ ክስ የቀረበበት አቃቤ ሕግ ለቀረበበት ክስ መልስና መከላከያ ለማቅረብ እንዲቻል የቀረቡትን ክስ በዝርዝር የሚገልጽ የክስ ጽሑፍ ክስን ለማረጋገጥ የቀረበበትን ማስረጃ መልስ የሚሰጥበት ቀን ሠዓት ቦታ ከሚገልጽ መጥሪያ ጋር እንዲደርሰው ማድረግ እንዳለበት በደንቡ አንቀጽ 83 ንዑስ አንቀጽ 1 ተደንግጓል። ይህም አቃቤ ሕጉ የቀረበበትን የዲስፕሊን ክስ ለመከላከል የሚችልበትንና ማስረጃ የሚሰጥበትን ቀን የማወቅ መብት ያለው መሆኑን የሚያሳይ ነው። በተያዘው ጉዳይ የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ የሰጠው የአመልካች የመከላከያ ማስረጃን በመስማትና በመመዘን እንዳልሆነና፣ የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ የተጠሪን ምስክሮቹ ከሰማ በኋላ ተጠሪ ያቀረበውን ክስ የሚያስረዳ ማስረጃ አላቀረበም። ስለዚህ የአቃቤ ሕጉን /የአመልካችን/ መከላከያ ማስረጃ መስማት አስፈላጊ አይደለም በማለት ተጠሪ የመከላከያ ማስረጃ ሳይሰማ የተጠሪን ክስ በደንቡ አንቀጽ 84 ንዑስ አንቀጽ /ሀ/ በሚደነግገው መሠረት ውድቅ በማድረግ አመልካች በተከሰሰበት የዲስፕሊን ጥፋት አልፏልም በማለት በነፃ ያሰናበተው መሆኑ ሕዳር 21 ቀን 2005 ዓ.ም በፃፈውና በአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ ይዘት በሚገልፀው ደብዳቤ ለመረዳት ይቻላል።

7. በአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ ቅር በመሰኘት የሚኒስቴር መሥሪያ ቤቱ ክርክር ጉዳዮች ሚኒስትር ዴኤታ ይግባኝ ለፍትሕ ሚኒስትሩ ያቀረቡ መሆኑ ከግራ ቀኝ ክርክር ተረድተናል። የክርክር ጉዳዮች

ሚኒስትር ዴኤታ በአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ በሰጠው ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለሚኒስትሩ ማቅረብ የደንቡን አንቀጽ 85 ድንጋጌዎች መሠረት ያደረገ በመሆኑ ሕጋዊነቱ ክርክር የሚያስነሣ አይደለም። አክራሪነቱ የሆነው ሚኒስትር ዴኤታው በአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ ቅር በመሠኘት የቀረበውን ይግባኝ ሚኒስትሩ ያስተናገደበት ሥርዓትና ሚኒስትሩ አቃቤ ሕግ የአስዳደር ጉባኤ ውሳኔን በመሸር አመልካች ከሥራ እንዲሰናበት የሰጠው ውሳኔ በደንቡ አመልካች በአንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 እና አንቀጽ 83 ንዑስ አንቀጽ 1 የተሰጠውን ክስን የመከላከልና የመከላከያ ማስረጃ የማሰማት መብት በጠበቀ ሁኔታ የተሰጠ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ ነው።

8. ሚኒስቴር ከአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ የቀረበውን ይግባኝ የማያስተናግድበት ዝርዝር ሥርዓት በደንቡ አንቀጽ 85 አልተደነገገም። ሆኖም ይህ ማለት በአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ በዲስፒሊን የሚያስከስስ በቂ ማስረጃ በሚንስትር መሥሪያ ቤቱ አልቀረበበትም ተብሎ በደንቡ አንቀጽ 86 ንዑስ አንቀጽ /ሀ/ መሠረት የዲስፒሊን ክስ የተሰራበትን አቃቤ ሕግ ያቀረበው የይግባኝ ቅሬታ ዝርዝር ይዘት አውቆ መልስ እንዲሰጥበት ሳይደርግ ሚኒስትሩ ሚኒስቴር ዴኤታው ያቀረበውን የይግባኝ ቅሬታ ብቻ በማየት ውሳኔ ይሰጣል ማለት እንዳልሆነ በደንቡ አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 ከተደነገው የአቃቤ ሕግ የቀረበበትን ክስና ማስረጃ የማወቅና የመከላከያ መልስን ማስረጃውን የማቅረብ መብት ለመረዳት ይቻላል። ሚኒስቴር አመልካች ተጠቃሚ የሆነበትን የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ በደንቡ አንቀጽ 85 መሠረት በይግባኝ አይቶ ውሳኔውን የሚያሻሽለው ወይም የሚሽረው በሆነ ጊዜ በደንቡ አንቀጽ 82 እና አንቀጽ 83 የተደነገጉት ሥርዓቶች በመከተል አቃቤ ሕግ የቀረበበትን ይግባኝ ማመልከቱ በጽሑፍ እንደደረሰውና መልስ እንዲሰጥበት በማድረግ የአቀቤ ሕጉን የመከራከርና የመሰማት መብት የማክበር ኃላፊነት ይኖርበታል።

9. ስለዚህ ምክንያቱ በደንቡ አንቀጽ 85 በሚኒስትሩ የተሰጠው የይግባኝ ስልጣን አስተዳደራዊ ስልጣን ሳይሆን የዳኝነት ነክ ስልጣን መሆኑ ነው። የዳኝነት ወይም ከፊል የዳኝነት ስልጣን በተሰጠው አካል ፊት ክርክርና ክርክሩን የሚደግፉለትን ማስረጃ የማቅረብና ፍትሕ የማግኘት መብት በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 37 እውቅናና ጥበቃ የተሰጠው መብት ነው የዳኝነት ነክ ስልጣን በሕግ የተሰጠው አካልም ለተከራካሪዎቹ በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 25 የተደነገገው የእኩልነትና እኩል የሕግ ጥበቃና ዋስትና የማግኘት መብት በማክበር ተከራካሪዎቹ ክርክራቸውን እንዳያቀረቡ ማድረግና ለተከራካሪዎቹ እኩል እድል የመስጠትና ጉዳዩን ገለልተኛ ሆኖ የመመርመር ውሳኔ የመስጠት ግዴታ አለበት ከዚህ አንጻር በያዘነው ጉዳይ ሚኒስትሩ የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም መስሪያ ቤት ያቀረበው የይግባኝ ቅሬታ ለአመልካች እንዲደርሰውና መልስ እንዲሰጥበት ሳይደርግ አመልካች የዲስፒሊን ጥፋት አልፎም ተብሎ የተሰጠውን ውሳኔ መሻሩ ከላይ በዝርዝር የገለጽነውን አስገዳጅ የሆኑ ክርክር አሠራር ሥርዓትና ሕገ መንግስታዊ ድንጋጌዎች ያልተከተሉና መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል።

10. ሚኒስትሩ መሥሪያ ቤቱ በአንቀጽ 85 መሠረት የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም ያቀረበው የይግባኝ ማመልከቻ አመልካች ደርሶት መልስ እንዲሰጥበት ሳይደረግ ውሳኔውን መሻሩ የመጀመሪያ ክርክር አሠራር ሒደት የፈፀመው ስህተት መሆኑ እንዳለ ሆኖ ሚኒስትሩ የሰጠውን ውሳኔ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል። ምክንያቱም የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ በሚኒስትር መ/ቤቱ በአመልካች ላይ የቀረበውን የዲስፒሊን ክስ ውድቅ ያደረገው የዲስፒሊን ክስ የቀረበው መስሪያ ቤት

አመልካች የዲስፕሊን ጥፋት የፈፀመ መሆኑን በማስረዳት ያቀረባቸው ምስክሮችና ማስረጃዎች ክስን አላስረዱም የዲስፕሊን ክስ የቀረበው አካል ክስን በበቂ ማስረጃ ያላስረዱ በመሆኑ ተከሣሾች /የአመልካቹ/ የመከላከያ ማስረጃ መስማት አስፈላጊ አይደለም በማለት አመልካች በደንቡ አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 የተጠበቀለትን የመከላከያ ማስረጃ የማቅረብና የማሰማት መብት በማለፉ እንደሆነ የሰበር አቤቱታው ጋር ተያይዞ የቀረበው የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔን በያዙት ከሚገለፀው ደብዳቤ ተረድተናል።

11. ሚኒስትሩ በደንቡ አንቀጽ 85 መሠረት ጉዳዩን በይግባኝ አይቶ በሚኒስቴር መሥሪያ ቤቱ የቀረበውን የተሰማው ማስረጃ የዲስፕሊን ክስ በዚህ ሁኔታ ለማስረዳት የሚችል ነው ከሚል መደምደሚያ ላይ ከደረሰ የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔ መሻር ጉባኤው ጉዳዩን እንደገና በማየትና አመልካች በደንቡ አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 እና አንቀጽ 83 ንዑስ አንቀጽ 3 በተሰጠው የመከላከያ ማስረጃ የማቅረብና የማሰማት መብት ተጠቅሞ የሚያቀረበው የመከላከያ ማስረጃ በማስማት ጉባኤው ውሳኔ እንዲሰጥ ማድረግ ይጠበቅበታል። ሚኒስትሩ ይህንን ሥርዓት ለመከተል ካልፈገለ አመልካች ለአቀቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ በመከላከያ ማስረጃ አድርጎ የቆጠራቸው ምስክሮች እዲያቀረብና እንዲያሰማ በማድረግ ሌሎች የመከላከያ ማስረጃውን ተቀብሎ በመመርመር አመልካች በደንቡ አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 የተሰጠውን የመከላከያ ማስረጃ የማቀረብ መብት በማክበርና በማስከበር ውሳኔ የመስጠት ኃላፊነት አለበት ሚኒስትሩ የአመልካች የመከላከያ ማስረጃ የማቅረብ መብት የሚከበርበት ሁኔታ ሳይፈጥር ወይም አመልካች የመከላከያ ማስረጃውን እንዲያቀርብ እድል ሳይሰጥ የአቀቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔን በመሻር አመልካች ከሥራ እንዲሰናበት የሰጠው ውሳኔ የአቃቤ ሕግ መተዳደሪያ ደንብ ቁጥር 44/1991 አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 አስገዳጅ ድንጋጌን የሚጥስ እና መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። ከላይ በዝርዝር በገለጽናቸው ምክንያቶች ሚኒስትሩ የአቃቤ ሕግ አስተዳደር ዋና ጉባኤ ውሳኔን በመሻር አመልካች ከሥራ እንዲሰናበት የሰጠው ውሳኔ አስገዳጅ የሆኑ የክርክር አመራር ሥርዓት ያልተከተለና የአቃቤ ሕግ መተዳደሪያ ደንብ አንቀጽ 82 ንዑስ አንቀጽ 2 አንቀጽ 83 ንዑስ አንቀጽ 1 እና አንቀጽ 85 ድንጋጌዎችን መሠረታዊ ይዘት መንፈስና አላማ ያልተከተለና መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 80 ንዑስ አንቀጽ 3/ሀ/ አንቀጽ 37 እና አንቀጽ 79/1/ ድንጋጌዎችን መሠረት ማድረግ ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. ሚኒስትሩ የክርክር ጉዳዮች ዴኤታ ባቀረበው ይግባኝ ባይ አመልካች መልስ እንዲሰጥ ሳይደግርና የአመልካችን የመከላከያ ማስረጃ የማቅረብ መብት ሳይከብርና እንዲከበር ሳይደርግ አመልካች ከሥራ እንዲሰናበት የሰጠው ውሳኔ ተሸሯል።
2. በዚህ ፍርድ ቤት የወጡትን ወጭ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ።

መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/የ